

ВОЛОДИМІР І. МАСЛЯК.

ПОЕЗІІ

ТОМ І.

КРАКІВ.

З ДРУКАРНІ В. КОРНЕЦЬКОГО.

1886.

ВСЕСВІТЛИЙШОМУ О. ОМЕЛЯНОВИ

О Г О Н О В С К О М У,

Дру філософії;

звичайному професорови рускої літератури на Львівськ^{ім}
університеті;

дійстному членови академії умієтностей в Кракові і членови
краєвої археологічної комісії;

довголітному і многозаслуженому Голові тов. Просвіта,
членови многих руских товариств і проч. і проч.

і

В. Новожанову Комісареву
Сотниковському
на пам'ятку
В. І. Мяснін

ВИСОКОПОВАЖАНОМУ ОМЕЛЯНОВИ

ПАРТИЦКМУ,

ПРОФЕСОРОВИ ОБОХ УЧИТЕЛЬСКИХ СЕМИНАРІЙ У ЛЬВОВІ;
МНОГОЗАСЛУЖЕНОМУ МЕЦЕНАСОВИ РУСКОЇ ЛІТЕРАТУРИ;
ПОЧЕТНОМУ ЧЛЕНОВИ ТОВ. ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА;
ОСНОВАТЕЛЕВИ ЧАСОПИСИ ЗОРЯ,
ТАКОЖ ЧЛЕНОВИ МНОГИХ ІНШИХ РУСКИХ ТОВАРИСТВ
і проч. і проч.

сю першу збірку своїх творів

в доказ високого поважання і глибокої вдячності

ПРИСВЯЧУЄ

АВТОР.

Молитва.

Благослови Боже весь люд мій єдиний
Вкраїну широку мою,
Вкраїну далеку, вдовицю бездолю,
Сирітску Русь — Неньку святу.

Благослови Боже високі могили,
Що вкрили українських синів
І пам'ять гетьманів, що насъ боронили;
Що били тьми й ложи рабів.

Благослови Боже — на день воскресеня
Мій тихій, мій щирий весь люд,
Най він процвітає, най він покріпляє
І серце і душу и груди.

Могила въ Тростянці.

1.

Шумить ліс, шумить ліс,
Шумить дібровонька,
Сред дубів, сред корчів
Стоить могилонька.
Чом она та сама
Стоить сред діброви?
Чом хто йде, не мине,
Покине соломи?
Ой чому, та чому
В хрест ся не прибрала?
Ой когс, тай кого,
В собі поховала?

2.

А в селци в Тростянци
Вдова проживала
І одно лишь одно
Дитятко ховала.
А дитя — чуд краса,
Росло румяньке,
І росло підросло

Лиш під оком неньки.
Бо нема, ой нема
Батенька у неї,
Пішов в світ, чужий світ
Та забув о Ксени.
Ой забув, не вернув,
Вдова ся лишила —
В самоті та журбі
З дітинкою жила.

3.

Десять літ, чорних літ
Пройшло, проминуло,
А вдові в самоті
Щастє ся всміхнуло:
Вже дівча мов весна
Люба, гожа стала,
Як той май, як розмай
Красою сіяла.
Як той цвіт, маків цвіт,
Як та рожа мила
Тростянець — присідець
Собою красила.

4.

Шумить гай, шумить гай,
Шумить дібровонька;
При гаю, на краю,
Сидить дівчинонька.
Соловій, щебетій

Пісоньку щечече,
На гай весь піснь несесь,
А на серцю легче.

У гаю на клену
Кує зазуленька,
Та себе нишком все
Питає з тихенька:

«Скільки раз, та гаразд
Дівча спаленіє?
Скільки раз, та гаразд
Душею зрадіє?
Скільки раз, та гаразд
Михась поцілує?
Скільки раз, та гаразд
Дівча заворкує?»

А ручай через гай
Пливе та думає:
»Ой она, вже она
Сердечна кохає«!...

5.

При селі на лані
Ксеня жито жала;
Прийшов пан, ясний пан
Ксеня в око впала.
Посмотрив, подивив,
Кликав атамана —
Атаман такой сам
Веде ю до пана.
І зайшла до двора

У паньські палати;
Казав пан, ясний пан,
•До покою• стати.
А вдова, удова,
Плаче, нарікає,
А дівча у дворі
Порохи . . . стирає.

6.

Шумить ліс, шумить ліс,
Шумить дібровонька;
По гаю, сред маю,
Ходить дівчинонька.
На руках, в пеленках,
Щось несе, вкриває —
То дитя без житя,
А она співає:

•Ой на на, ой на на,
Дітинко маленька
Косожди, косожди
Косо дрібнессенька:
Вже твоя та краса
З вітром улетіла,
На лані, у дворі
Паньщина тя збіла!
Ой на на, ой на на,
Дітинко милая —
Ах прости, відпусти,
Ненечко рідная!•

І клякла, приклякла,
І ямку копала,
І дитя без жита
У ній заховала.
З хворосту, з патичків
Хрестичок зложила....
Тай на гріб, сина гріб,
Хрестик засадила.
З пеленок та шматок
Мотузок скручає,
До гилі на клені
Мотуз присилає

7.

Через гай, за ручай
Косарі з косами
Разом йшли і найшли
Помежи корчами
На гили, на клені
Висільця мертвого —
Курганець и хрестець
З хворосту сухого.
І в гаю при клену
Разом поставали:
Другий гріб, чорний гріб
Завідці копали.

Ні попа, ні дяка,
Ні дзвонів не чути. —
Над вмерцем, висільцем
Стогне вихор лютий.

8.

Шумить ліс, шумить ліс,
Шумить дібровонька;
Сред дубів, сред корчів
Стоить могилонька!
Ось чому, ось чому
Сама сред діброви,
А хто йде, не мине
Покине соломн...

ДУМКА РЕКРУТА.

Ой по горі по високій
Буйний вітер віє,
А в хлопчині білявому
Все серденько мліє;
Мліє, омліває
Тай на гірку свою долю
Тяжко нарікає:

•Ой ти доле, чорна доле,
Так мене зігнула,
Таким мене гірким щастем
З роду сповинула;
Сповинула, вкрила
Бодай ти ся чорна доле,
Собою журила!

А на горі на високій
Туман закрутився,
А хлопчина тяжко дуже,
Важко зажурився;
Ніє, заниває
Тай на бранку на воячку
Тяжко нарікає:

Не доростеш, юний дубе,
Великимъ зістати;
Ой вже тобі душе — серце,
Всю волю втратити.

Втратити на віки
Як поженуть жовняренком
За гори, за ріки.

Ой вже тобі вільшинонько
Такої успхати;
Ой вже тобі матінонько
Сина не видати —

Сина єдиного,
Як го возьмуть по неволи
Та з краю рідного.

»Ой вже ж тобі моя мати,
Сизая, єдина,
Ой вже ж тобі, ненько рідна,
Попращати сина —

На всегда прашати;
Бо в чужині він загине
З розпуки та втрати.

»Ой з тяжкої тої втрати,
Що на вік покине:
Неньку рідну, землю рідну,
Ясочку дівчину:

Гордяву як краю...
Щебетуху, розкішненьку
Як калина в гаю....»

Закувала зазуленька
Аж гайок лунає...
А хлопчина білявенькій
Дівчину прашає.

Прашає гадками;
Солодкими, щиренькими
Любови думками:

Ой вже тобі калинонько,
Цвіту не розвити;
Ой вже ж тобі дівчинонько
Мене не любити —

Бо мене заберуть,
Тай в мундури, багнечайку
Тяженьку приберуть.

Не забуде калинонька,
Що вна колись цвила;
Не забуде дівчинонька,
Що колись любила

Мене сиротину...
Ой мундуре ти рекрутській,
Бодай був загинув!..»

Молилась...

Виряджала мати доню
До божого дому:
»Йди, дитино, та про долю
Молись святому«.
Пішла доня, як та пава,
Близь престолу стала,
Лиш котрому би святому
Молитись, не знала.
»І тому ні і сему ні«
Думає-гадає;
Коли чує, аж на хорі
Хтось знатно співає.
Подивилась раз і другий:
Чорні в него очи,
А те серце щось у грудях
Так дуже стукоче.
Пішли думи дивні з серця —
Вернула до дому:
»А що, доню?« пита'їмати:
»Молилась святому?«
— Ой молилась моя мамко,
Тай ще б ся молила,
Ой до того, що на хорі
З чорними очима.

Ой знаю ж я!

й знаю ж я оковоньки — они ж не з металю;
Ой знаю ж я і зіроньки — они не з кристалю;
Ой знаю ж я срібний голос, хоч не металевий;
Ой знаю ж я чорний волос, хоч и не смушевий;
Ой знаю ж я одну цвітку, хоч не на долині;
Ой знаю ж я і ягідку — не на черешинні;
Ой знаю ж я порадоньку, хоч и не учену;
Ой знаю ж я принадоньку, серденьком пещену.

Не окови, — ручсяята мене обнімали;
Ой не зорі, — оченята мене чарували;
Тихе слово, срібне слово взяло серця волю,
А рум'яне свіже личко дало мені долю.
Вросла цвітка в моє серце, вросла и зацвила,
А ягідка крізь реберце у душу смотрила;
А порада помагала, як змора мя гнула,
А принада від бур диких мене відвернула.
З тої ж хвилі вже не скучно, жизнь моя богата...
А хто в мене тая доля, вгадайте дівчата!

Р у т а.

До-схід сонця у городци
Дівчатко співало;
До-схід сонця у городци
Руту засівало :

«Сійся, сійся моя руто,
Виростай буйненько,
Колись тебе, моя руто,
Зірву я пильненько.
Верне милий із чужини,
Мене повитає,
Мою косу, мою русу,
В тебе закває;
До престолу поведе мя
По довгій розлуці —
Виростай же, руто мила,
На розраду скуці».

Росте рута у городци,
Росте-зеленіє,
Немов тії провеснянні
Молодих надії...
За весною прийшло літо :
Плаче дівча в хаті,

Бо милого із чужини
Чогось не видати.
Дівча косу свою русу
Полоче слезою,
А в городци дрібна рута
Схиляєсь до долу.

Прийшла осінь. У городци
Вже й рути не стало.
Деж дівчатко, що весною
Пісоньку співало?
Ой не стало дівчиноньки,
Й рута ся минула — :
Вна дівчині у могилі
Косу сповинула.

Ой коби то!

Ой коби то де дістати
Тих крилець сокола,
Облетівби світ широкий,
Земленьку довкола...
Назбиравби сонця лучів
Блеску самоцвіту
На обнову тим хатинам,
Що в туман сповиті.

Ой коби то були в мене
Беркутові крила,
Понесла б мя в світ далекій
Беркутова сила:
Поспитавби, чи є в світі
Де таке море,
Щоб водиця з него взята
Дала лік на горе.

Нісби воду по крапельці
Меж люд мій избраний.
Роздувавби тую росу
Немов вітер ранний,

Ой на кожде невеличке,
Низоньке віконце, ...
Найби смуток прогоняла
Наче хмару сонце.

Слюбні ручники.

Сама в двірочку, у садочку
Як та делянька бліда —
Глядить дівчина жалібно
Скрізь свіжу зелень з-за вікна.
В очах їй слюзи маячили;
Коси розплетені були,
А перед нею, мов сніг білі,
Лежали слюбні ручники.

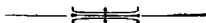
Горі віконця чорні яски
Гніздо клеїли, а она
Ті ручники руками рвучи,
Співала пісню з-за вікна:

... »Напряла я, нашила я
Сю білу плать, по що?
Покинув мя — лишилась я
І сонце вже зайшло.
Зіроньки всі погасли мні
І серця луч погас...
Не тішить мя сей гарний світ
Веснянний свіжий час...

Пішов, лишив — у світ поплив,
Так рік минає вже;
Мої-ж то ви веснянні сні
Ах деж ви любі, де?
У серцю сум, в душищі глум
Не ма вже щасних мрій;
Любви нема, она зайшла
В минувший світ надій.

Напряла я, нашила я
Сю білу плать тонку...
Вже рік минув, він не вернув
А слюбна плать кому?
Підру я вас, пірву я вас,
На пряжу вас пірву
Так, як і він порвав світ мій
Надій, урочищ, сну...

Покину я, льон з ручника
Ось ту на се вікно;
Най яски йдуть, собі беруть
Льон на своє гніздо.
Постелять ним дітям малим,
Щоб мягко їм було;
О білі ви тай ручники,
По щожь ви мні, по що?...

НАЛЯКАНА.

Ой казала мені мати
Пійти соли пожичати.
Темна нічка на двіройку,
А я іду по легойки
До сусіда, не боюся;
Бо казала так матуся:
«Хочь и темно не журись
Перед лихом похрестися!»

Крізь подвіре перебігла
Тай до плота, — аж омліла,
Присяй Богу!... якесь лихо
Дрібним ходом а по тихо,
Чалап, чалап, вихилясом,
Бігцем, хильцем, викрутасом
Тай до мене, тай від разу
Стало против перелазу.

Що я в перед — оно против,
Все до мене, все до плота.
Я від мари хочь хрещуся,
Вірте, бігме заклеуся!
Дивна тая мара стала

Якась гнучка і чорнява
Чорноока, чорновуса
Не вступає, хочь хрещуся.

Ой, думаю, буде лихо!
Підкрадаюсь в перед тихо
Хап за кіле, ... як не крикну,
Як не зірвусь, як не втікну
Назад в хату, присяй Богу!
Кажу: — Неню, я не могу
Іти соли позичати —
Там щось страшить коло хати.

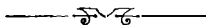
Але неня нуж кричати:
«Яка з тебе дурна труся»!
Но хоч гніваєсь матуся,
Я по сіль іти бою ся;
Бо за нашим перелазом
Стрічаються мари часом.
От хочь темна була нічка,
Знала добре цмокнуть в личко
Тота мара чорновуса ...
Цур їй, пек їй! ... ще трясуся!

Як збудилось серце.

Маленького мене хлопця ненька колисала,
Колишучи, деліючи на зірку вказала:
— «Синку! серце! он дивися як небо зоріє,
А за лісом за широким місяць золотіє,
А за ними небо синє та рай всегда ясний,
А у небі ангелики, пречудні, прекрасні.»
„Нене! нене! а чи зріти ангелика можна?“
»Молись синку, люби Бога — а воля в тім Божа!

Правду вірну моя ненька мені новідала.
Може зірка підслухала, ангелу сказала,
Щоб на землю зійшов з неба мене голубити.
Я увидів ангелика, як серце збудулось,
Як раз первий над всю силу свою полюбило
І в любови тій щасливій долю стало снити.

В ТИХІЙ ВЕЧЕР.

Був тихій вечер, трое нас усіло
Побіч старохо дуба на горбочку;
Дрібних комахок тисячом звеніло
І пташка гралась на дуба вершочку.
Сонце заходило; ясне, чисте було.
В дали від него хмарки темрявіли,
Нараз хмарками сильнійше подуло
І лучі сонця нараз потемніли.

Змінялись пишні. Сонце червоніло
Чим раз то білше і рожеве стало,
І так сердечно на нас ся дивило...
А я до неї голубки щирої:
Серденько — кажу — коб і нам сред долі
Сонце любови рожево сіяло!

ПОСЕСТРАМ.

Ао вас невісти, до вас сторіжки
Рідні святої огню
Звертаюсь серця покликком щирим,
Вас звуком серця зову:
 О час посестри о час,
 Щоб Русь воскресла крізь вас
 По злиднів осіяних днях
 В ваших дітях!

У серцях ваших, у грудях ваших
Місце для наших святинь;
У них збудуйте пам'ятник слави
Для Ольги й Марти княгинь...
 Бо час посестри о час,
 Щоб Русь воскресла крізь вас,
 Щоб ви для Руси були
 Тим, чим они!

На наших нивах, на полях наших
Чи мало цвіту цвилó?
Було у Руси доньок багато, —
Спартанок мало булó.

О час ховати дітей
Не тільки кормом грудей,
Но словом миру — любви
До Вітчизни.

Довкола темно нависли хмари
У горю Ненька живе...
Сердечна неба й Бога благає:
«Колиж то сонце зійде?»

О час посестри, о час,
Щоб діти ваші від вас
Набрали в душу світил
Й Брутових сил.

Так знов посестри, знова сторіжки
Рідні святої огню —
Ід вам звертаюсь з покликом брата,
Вас звуком серця зову:

О час невісти, о час,
Щоб Русь воскресла крізь вас
По злиднів осінніх днях
В ваших дітях!

Подвійна слава.

З Карпатів, із гір, скрізь зелений бір
До міста гостинцем
Ішли верховинці,
А кожний здоровий як звір.

А було їх страх, що вкрили весь шлях.
То грали, співали,
То думи складали
О горах, о синих верхах.

Тужливий звук дум... у кожного глум.
Бо йшли соколята
Під міру ставати
До бранки, а бранка то сум.

До міста зайшли а в місті церкви.
У місті и люде
Пильнійші до труду
І повно у місті юрби.

Зайшли вни у дім, де жовнярів сім
Довкола стояли
І варту тримали
А кожний мав люфу, як грім.

•
„Ту збуде ся суд“ так шепче весь люд.

Аж ось, як калина,

Дівча з верховини

Біжить там, де хлопців стрижуть.

Узріла его... те біле чоло.

Припала з слезами

Обняла руками:

„Мій орде!... о доле, судьбо!“

І легинь спізнав... и любку обняв;

Та годі пеститись,

Та годі тулитись —

Пан капраль під міру позвав.

Пан капраль з письма легиня взива',

Тра стати під міру —

Дівча лишь скрізь віру

За него Пречисту блага'.

Тож любку лишив, до салі спішив

А в сали майори,

Пани и доктори

А кожний аж зуби острив.

Бо станув під друк, весь рівний мов струк.

А груди мав рівні

А плечі добірні,

І силу ведмежу у рук.

І вийшов з відсіль... не сокіл не кріль.

З губ синих дівчати

Те слово слухати:

»Івасю, сокілю ти мій!»

До неї припав, ще раз ю обняв...

Ні в личку він крові,

Ні втішного слова

Для неї сирітки не мав.

* * *

Не туча гуде... не буря реве.

То військо величне,

Завзяте а пишне

Під мури твердині іде.

Не сокіл летить ... не лев се ричить.

Се вожд виграває,

До штурму взиває;

Від гуку земля вся дροжить.

Ревіла борба ... скрізь днину страшна.

Вже й сонце ховаєсь,

Твердиня тримаєсь;

Твердиню здобути дарма.

•Гей хлопці ну враз, до штурму ще раз.

Світ славу запише!»

Так грімко вожд кличе;

Пішли ще а перший Івась.

На мури ся вдер мов бистрий орел.
За ним і камротя
Пішли, мов вірлята,
А в кожного кулі і гвер.

Зитихли пушки ... замовкли стріли,
Бо ворог вступився,
Твердині лишився
Вже пізно при зорях в ночі.

Вожд славу дістав і славним ся звав.
Івась же на віки
Лип славу «каліки»
Для себе на мурах придбав.

* * *

Знов була весна ... співала пташня.
Кували зазулі,
А жовняр на кули
Волікся до свого села.

І вийшов за ліс і серцем підріс.
Побачив із скелі
Ті стіни, ті білі —
Віконце блескуче, як кріс.

Тож шапку ізняв і Бога благав,
Щоб дав му застати
Сирітку звитати,
Щоб любку ще вірну застав.

І дальше іде ... но щож се таке?
В селі меж садами
Люд бачить з хрестами
І пісня так сумно гуде.

А онде і піп, веде когось в гріб.
А ось домовина
А ось і родина —
А жовняр хилився, як сніп.

І ще ся зволік, на силу побіг;
Людини питає:
„Кого се ховають?“
І білше питати не зміг.

Що би то було?

З віконця мого видно кусень неба
І зеленини троха маєвої —
А теплий вітер із надвору дує,
Коснувся груди моєї тужної;
Зласкотав нерви мов стрій електричний
І мимо волі серце ся здрогнуло.
Дивлюсь в далекій синій кусень неба,
Питаю: — що би то було?

Що би то було? як би тепле сонце
Лиш бідні хати погорблені гріло,
Що в них злучились і труд и недоля
У одно разом мов душа і тіло.
Що би то було? як би темні хмари
Лишень по небі сновались з вітрами;
Не дотикались вни бідної твари,
Не залягали над бідних чолами.

Що би то було? як би людзкість в світі
Хоч та, що в участь гірку долю взяла,
Про инші струї як про дощу каплі
В житю ніколи не знала.
Якби на небі дуга щастя встала,
Щоб з очей бідних випивала сльози,
Щоби в серцях їх вна спокій лишала
На містце муки, угрози.

Щоби то було? якби з небосклону,
Що цілу людзкість він окрив собою,
Сонце світити такеє настало,
Що сія' миром, любовою.
Якби оксаміт свити не встидався,
Паничъ навчився старця шанувати
І кожний вчений, щоби прихилився
Дорогу темним вказати.

Щоби то було? якби кривда зникла
І всіх однаке хоронило право...
Щоб брат до брата, мов повій до дуба
Хиливсь в обійми ласкаво.
Якби не було на землі проклону,
Серце від серця не знало розлуки;
Якби світ тільки знав гроби спокою —
А не знав гробу роспуки.

Щоби то було? якби той Син Божий,
Що за всю людзкість в жертву посвятився,
Зійшов із неба хоч на одну днину
Й на слуг він свого закона дивився...
Щоб Він поглянув, як за гріш мерзений
Всякій циганить бідний люд хрещений...
Як лицемірство Їго правду вгнуло,
Що би то було?

С к а ж и ! ..

 чимже ти мене єднала?
Що я тобі на віки клявся;
О чим мене ти чарувала?
Що за для тебе я-б цурався
Краси цілои всего світа
І божих творів, божих дарів...
Скажи ми любко чим єднала,
Яких завдала мені чарів?

Ні ти мя любко чарувала,
Бо чиста чарувать не вміє;
Бо святість тільки посвятити
А не закласти душу в спіє...
О ти мене лиш тим єднала,
Що муку серця затишила;
Що мої очі молодецкі
Любистка зілем намастила!

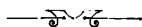

В веснянну нічку.

В веснянну нічку зорі сіяли
І полулиций поплив горою,
І соловейки пісні співали —
А я був любко з тобою.
Співучим звуком моєї груди
Душі гомоном тебе питав я:
Яка нам доля з любови буде,
З личка цілунки спивав я.

Шуміло листе, трава шуміла,
Трава мигтіла сріблом росю —
А твої очі ясні деліли;
Палали щастя слезою.

Темнозелена верба хилилась,
У річці коси свої вмивала —
А ти до мене любко клонилась
І мої слёзи втирала.
Соловей пісні зводив в діброві,
Зіроньки мрії повабом почи;
Ми потоцулі в думках любови,
У тих цілунках розкоши.

Безсонні ночі.

Безсоннії ночі, у вас я навчивсь
Із серцем, з думками розмови;
У вас я до листів учених хиливсь
І душу прибрав я в обнови.

Безсоннії ночі, ви вчили мене
Числити ті зорі дрібнії;
Ви брали з собою думки ті мої
В простори безмежні чужії.

Безсоннії ночі, у вас я читав
Ті тайни великі закриті,
Що дух їх могутий в заслону сховав,
Жажду їх лишивши на світі.

Безсоннії ночі, у вас я летів
Душою до Бога престолу —
А віри самоцвіт тогди ми яспів
І в умі і в серцю посполу.

Безсоннії ночі, у вас я навчивсь,
Що місяць говорить читати;
У вас я над білим папером хиливсь
Ті вірші до кунки складати.

Но в вас то ви ночі безсонні, тяжкі
Пізнав я і долю розпуки,
Згадавши, що роблять мільйони в тюрмі,
Як сну вони не знають від муки.

Згадавши, що роблять мільйони сиріт
Бурлячих без долі пріюту...
Де противо стужи вони мають привіт,
Чим нищать вони горя отруту?

Згадавши, що сила душевної тьми
Мільйони згорнула в окови,
Згадавши, чи зійде той світ над людьми?
Що й «менчих» вбере він в обнови.

О ночі безсонні, о ночі мої,
Як дуже мене ви лякали,
Як духом, як серцем поглянуть мені
Під стріхи похилі казали.

Біля хреста.

Зима люта, буря вие,
Мете спіговиця;
Білим полем, манівцями
Ступає вдовиця.

Томні руки костурищем
Шукають дороги,
А при грудях в чорнім платю
На руках небоги
Дрібнесенька дітиночка
Тудиться, хлипоче:
»Мамко! нею! хлібця дрібку
Істки ми ся хоче«.
— »Цить дітино, цить хвилину
Дасть нам хлібця Бозя!«
І зітхнула... з очей темних
Кроваві сльози
Покотились тай дітині
Личенько обмили...
В дикім полю вітри рвучі
Снігами котили.

Не добилась не долізла
В сніговому полю
Біля хреста, на горбочку
Омліла... горою
Лишень ворон чорний краче,
Жировище чує,
Горі, горі понад нею
Колесом крилує.

Не збудилась вже, не встала
Грудь задеревіла;
А дитина пробудилась
Тихо лебеділа:
»Мамо, мамо, хлібця хочу!
Дрібні рученята
Впились кріпше в груди вдовиці, —
Не почула мати...

»Ти спишь мамо? я голодна...«
І слів їй не стало.
Сиротина похилилась
І собі заспала.

Зима люта, буря вие
Снігом завиває,
Над горбочком в дикім полю
Ворон політає.
Чорний ворон дико краче
Колесом крилує,
Остриє кігті, клювом острим
Жировище чує...

С л ю б.

БАЛЛЯДА.

В зеленое зіле всю церков прибрали
Смерком вже під вечер недільний,
Три рази вже дзвони так складно заграли,
Бо буде слюб нині весільний.
Біжуть же скоренько невісти й дівчата,
Молодші і старші приспіли
І стали рядами у святочнім платю,
А дзони все складно звеніли.

«Го! їдуть вже їдуть а скоро вже чути!»
Так нарід шопоче і кличе,
Дівчата цікаві всі в стрічках та руті
Всі пруть ся між перших до зустрічи.
А старші братя вже світло світили
І ясно у храмі і любо:
«Не довго ту гості будуть нам гостили,
Най буде велично до слюбу».

«Го їдуть вже їдуть! вже староста в брамі»!
Знов голос півтихій несе ся;
«То староста перший з двома пан-отцями,
Но хтож там так тисне і пресе»?

— «Бурлак!... нетутешний» в одвіт ся роздало
І гостя пустили до храму.
Він став при порозі; лице му дрожало
А очі падали мов в грани.
І чорное платє закинув вкіль себе,
До муру при вході тулився
І стоном давсь чути мов з гробу, з Еребу —
Но хто ж там на него дивився.

Поволи, поважно а легко а стрійно
Весільні у церков вступали;
Хрестами святими поважно, спокійно
Храм божий на вступі витали.
— «Пст — тихо вже тихо! вже йдуть молодята!»
Тихісьько вступила княгиня
А гарна ж то гарна! їй Богу не знати,
Чи була де красша богиня.
Біленька мов лєля з ягідками рожі,
А коси мов сплети атласу,
Чорнійші від крука а довгі, а гожі,
Мов звої билини карасу.

В волосю віночок з зеленої рути
А очі дві зорі ясенькі;
І сукня так біла, з снігу мов добута
Стан прямий, високій, рівненській.
І пишно дивилась довкола, щаслива
До дружбів весело сміялась...
За нею будущий і дружка красива
Та свахи мов пави пишались.
Оден лиш бурлака чужий в чорній свиті

До муру в куточку тулився;
В очах му мигтіли дві сльози великі —
Но хто там на него дивився!

Вже й «Царю» минуло, вже хори співали:
«О Царю, о Боже помилуй»
Вже першії звуки слів чути ся дали,
Що тихо з княгині уст плили.
Затихло у храмі; тихенько, що й мушку
В лету би підслухати можна;
Часом лише сукня шелесне у дружки,
Та щиро зітхне хто набожний.

— «Княгине, чи маєш ти серце і волю
Князеви присягу зложити?»

— «Я хочу, бажаю злучити з ним долю»
А ехо віддало: «злучити».

— «Княгине чи в житті кому ти ще більше
Слів тої присяги не дала?»

«Нікому! нікому!»! сказала живійше
Но ехо одвіту не мало.

Звінчали звязали, ... щасливі вертають;
Бурлак лиш омлілий хилився
До долу; і хто ж се? ніхто не питає,
Бо хто там на него дивився.

Го гучно і звучно музики заграли
Звучнійше, гарнійше від дзвонів;
Припивши, всі пари різко танцювали
Й княгиня при дружбі в короні.
Щаслива, весела, мов пташка легенька

Мов стер по сали звивала...
Відбили: спійняв ю в обійми миленькій
В его ж вна обіймах остала.

В тій хвили, при вікнах, з надвору напрасно
Хтось крикнув словами проклону :
«Прощаю за зраду... щасливим прощають
А ти вже щаслива в короні!»

«Ах хто то? ах що се?» весілні питали
Княгиня спинилась збіліла,
Музики затихли, ... вна голос пізнала;
Стріл луснув, — княгиня омліла.

І внесли до хати до ясної салі...
Кров з трупа, мов струя поплила
Пізнали чужинця ... всі гості пізнали,
Кров сукню княгині облила.

К о т и к.

В віконці сама лиш сиділа
І наче ягідка була;
В очах їй синь неба красіла
Грудь крилась у біле рубця.

Дві рожі пишались в волосою,
Червона і біла як сніг;
А котик пецюха дві коси
Негречно собою приліг.

Сиділа так може з годину;
Я бачив ті очі, той рай,
Смотрив я на личко дівчини
Скрізь листя зелений розмай.

Звернула ті сині очиці
На неба широке русло;
Щось мрака вказалась на личку
І сумом покрилось чоло.

Я вийшов з зелени, гущави
І станув так просто вікна,
І впився в ті очі слезаві...
Хтів хмари прогнати з чола.

Узріла недобра зжахпулась
І чим я хоч погляд дістав,
Лиш біла суконка майнула
А котик лиш моркнув: мі-яв!

* * *

І з тої то хвилі що днини
Ставав я все против вікна.
Смотрив я в те личко дівчини
На хмари, задуму чола.

Бувало погляне на мене
Аж серце здрогнєся ціле;
Часом же і в цвіті зелені
Надії — віконце вбере.

Що днини, що хвилі смілійше
Слідила з віконця мій слід;
Що днини в волосє гарнійший
Вплітала листочок і цвіт.

Раз тямлю, о Боже, зітхнула!
Хотів я вклонитись їй
Та видно, чийсь голос зачула,
Бо пусто зробилось в вікні.

Вітрець лиш легонькій з віконця
Той го́лос звенючій підняв...
А котик, що грівся до сонця
Піднісся і моркнув: мі-яв!

* * *

На картці паперу списав я
Всі серця любовні чувства
І знов у гущаві чекав я,
Аж вкажесь те личко з вікна.

І ждав я вже третю годину,
Дівчатка не було в вікні;
Лиш котик, пещоха дівчини,
У руки попався мені.

І зараз я котику тому
До шиї сю картку припняв,
А котик втік просто дому,
Біжучи мугикав: мі-яв!

* * *

В гущаві зеленій, пахучій
Лишивсь я трівожний в душі...
І ждав так із серцем тремтючим,
Чи сяде дівчатко в вікні.

І ждав я не дурно, їй Богу!
Та кров ми застигла в жилах...
В віконци узрів я старого
А котик був в него, в руках.

Она же головку клонила
Покірна, бо батько картав,
І сльози в хустину ронила,
А котик мугикав: мі-яв!

Ах деж той цвіт?

Ах деж той цвіт весняних літ,
Що я его плекав;
Ах деж той сон, душі гомон,
Що він у груди грав;
Ах деж той рай, весни розмай —
Що мя красив колись —
Весни чувства, любов свята
Куда вни понеслись?

Цвило, цвило собі одно
Дівча мов рожі цвіт;
От вно прийшло и взяло всьо
Рай, сон й любови світ.
Мов зоря та, в красі краса
Забрала все мені
А я віддав, ах все, що мав,
Ах всі спокою дні.

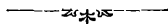
Тож най цвинне, нехай живе
Мій рай і сон і світ
І там і тут нехай цвितуть,
Не вянуть ніт ах ніт!

Щож з того?

Щож з того? що місяць пливе небесами,
Щож з того? що зорі на небі горять —
Як осінній вітер розносить листками,
Як хмари ті сірі по небі стоять.

Щож з того? що знаю де рай мій триває;
Щож з того? що тужно до того раю...
Країна далека — душа невгадає,
Чи тужно в раю тім за мною кому.

Повійже ти вітре гаїми лугами
До того віконця ти вітре прямуй,
Де рай мій блаженний з любови думками
І в тее віконце ти вітре подуй.

Рідному селу.

Село, ти рідне над ярами,
Село веселе близь гаю,
Село зеленее вербами,
Село мов в тихому раю —
Тобі я шлю днесь тихе слово,
Сердечне слово від душі:
Зразок туги, зразок любови;
Село моє, будь мир тобі!

Село де вчивсь я пізнавати
Весь світ чувствами дитяка,
Де вчила пацеру мя мати,
Де батько гойдав пустяка;
Село, де звуки пісні люду
Будили серце до пісень;
Село, ти жий незнавши труда,
Будь над тобою ясний день!

Село, широке із садами,
З рядами білих, курних хат,
Тебе свячу розкоши снами
До тебе нині зайти, рад,

Щоб на горбочку край дороги
Обнятись щиро із хрестом,
Там помолитись по давньому,
Поклонів вдарити чолом.

Поглянуть раз хоч на долину,
На ліс, на річку із горбка,
Згадати щастя ту годину,
Як паленіла ярь моя...
Хоч раз забігчи в дуг широкій,
Їму відкрити серце й груди,
Щоб знав, якій там жаль глибокій
Лишила життя остра путь.

Д и в а к.

Умер друг мій, душа щира —
Но дивак він був вже з роду.
Кажуть, вже на шкільній лавці
Жив чувством, любив природу.
Хоч і з горем сам бідився,
То й послідним поділився.

Скінчив школи й теологію
Та чим в трете освятився,
Не богачку взяв лиш бідну;
З сиротою оженився.
Сватало го лучше много —
Волів честну хоч убогу.

Дістав містце; чи парохю?
Де-там! тільки капеляню.
Радили му: «їдь старайся»
Офукнувся; таку манью
Мав вже з роду: бриндзю бити
Волів радше, чим просити.

Нераз було, я заїду
Там до него на гостину.
Світ заклятий, Сибір чистий...
Жалував я го: людино!
Щож ти робиш в тій неволи?
— «Світло сію а тьму полю!»

А бувало при обіді
Про політику згадаю,
То він тогди мені каже:
»Знаєш? — школу закладаю.
А, як Бог мені допоможе,
Касу і шпихлір заложу«.

Чи здурів ти? бій ся Бога!
Таж назвуть тя хлопоманом.
Запишися в комітети
Можеш стати джентlemanом.
Станеш першим проводиром
Може й послом... ну же щиро!

— «Хто аз бідний рабик Божий?»
Ще бувало рамям стисне.
Вийде з дому межи хати
Межи бідних; бач умисно
Таку правив ми гостину.
Дивний, кажу, був людина.

Жив не довго; — та хоч хорий,
Все науки хлопам правив
Три години або й більше,
А люд слухав го слезавий.

Волів хлопів научати,
Як дипльоми, як мандати.

Зійшов з світа; по газетах
Ані згадки єго трудів.
Лиш вдовиця ми казала,
Що на руках умер люду.
Волів дивак жаль невчених,
Чим епіграм просвіщених.

З і в я л а.

Тей весільних скрипка грає
Бас їй втором помагає;
На цимбалах кливці вються
А в решітці дзвінки рвуться,
Бо ж то і охота.

Пан господар за шиночком,
А довкола, мов віночком,
Посідали скрізь на лаві
Старці, жінки сідоглаві...
Молодшим робота.

Сує тәнець поміст гнеся,
Що аж хата вся трасеся;
Світять очі парубочі,
Живо бють серця дівочі,
Всім-дух запирає.

Ось мережка замигтіла,
Руса коса заясніла...
Хтось там гукнув чабарашку,
Хтось мов в бубен бє у фляшку,
Та ще мугикає.

Кого зависть палить дика,
Иишим лучші дні музика
На ум звела, а хто знову
Про дівчат веде обмову; —
Головонько ж моя!

Біля бочки дяк-старуха
Шапку всунув аж на уха,
Обгорнувши кумі шийку,
Хоч і грають коломийку,
Він тне з Єрмолая.

Сунуть пари, пливуть пари
Мов би мого дощу з хмари;
А всі гладко, а всі дрібно,
Всі весело а всі рівно,
Аж душа танцює.

Лиш здалека близь віконця
Стала просто против сонця
Стара дівка... хоч у руті
Стоить всіми позабута.
Стала тай — сумує.

Пишна в неї фартушина,
Горить сукня мов калина;
Красні бинди не погані
І мережки пишно ткані,
Та не ма принади.

Бо косойка потончила,
Свіжість личка помарніла

І не стало стану того,
Щоб звів з глуздів неодного
Аж до непоради.

По-під очи змоїшки вються
А під серцем струни рвуться:
Ой вже яр там не шуміла,
Лишень осінь гомоніла
Личко перецвило...

В оці світло вже погасло,
Зорі в ним не світять ясно.
А хоч слово з уст несеся,
Вже до серця не продреся,
В душу б не заплило.

Суне танець, скрипка грає,
Кожий Катрю оминає
Мов не бачить, що до сонця
Она стала близь віконця,
Рада-б танцювати.

Заскиміло їй щось в груди:
«Ой яр друга вже не буде!»
З вільна з хати виходила
І хустину підносила
Сльози утирати.

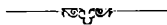
РЕАЛЬНА.

В альтані зеленій сиділа
Мов рожа вся гарна собою,
А він тулився до неї
Із словом любови, з тугою.

Він правив їй може з годину,
Она же уперто мовчала —
То наче сю мову огнисту
Від серця, помимо пускала.

Зривала лиш листе фасолі,
Що тиху прикрила альтану, —
А він їй все правив так щиро
Сю мову любовну, кохану.

»Скажи ж ми хоч слово єдина,
В тобі бо весь світ мій вся доля...«
Зірвала знов цвітку червону:
— »Дивітся, як гарна фасоль!«

С В Я Т А.

Була строго так моральна
І в дім божий все ходила,
І набожне лиш читала
І що хвиля ся молила.

Сповідалась вна що тижня
І хрест вічно цілувала;
Не могла простить подрузі,
Що студіоза покохала.

Всі казали »свята, чиста,
Кожде слово її миром...«
Аж одної ночі нишком
Свята втікла з офіциром.

На ізбраних зорях.

Алекій світ між нами любко
Бурлак, неначе в чужині
Числю сред дум гірких, неясних,
Неясні жизни дні.

Дарма простори! що нас ділять ...
Над нами небо повне зір;
Туда що вечер я з тугою
Підношу очи, взір.

Ах там, ах там ті зорі пишні,
Що ми ізбрали їх собі;
На них стрінусь з тобою любко,
Не тямлю об журбі.

Не раз питаю зір про тебе,
Іх світло відповідь твоя;
Над них у мене Бог лиш тільки
Тай ти єдина моя.

О НЕ ЗАБУДЬ.

О не забудь я молю тя,
На хвилю сю блаженний час,
Як первий раз талан судба
Зближила нас!

О не забудь, про день утіх,
Що я надії днем го звав,
В котрім ми жар очей твоїх
За світ весь став!

О не забудь тих серця слів,
Що я у жертву ніс тобі;
Що я їх хаче цвіти сплів
В розкоши сні!

О не забудь тих ясних зір,
Що були свідками любви,
Як нам відкривсь небесний мір
І рай в души!

О не забудь, що я живу
Лиш крізь любви тої власть;
Що я тобі лишень свящу
Всю серця страсть.

О не забудь, що те чувство
З тобою мя зєднало враз,
Злучило нас на вік в одно
На вічний час...
О не забудь!

Інакша мода.

Вже козацтво запороске
Коней не сідлає,
Слава Січн, давна слава,
В мраці потопає.
Відмінилась Україна
Від давного роду,
Всьо в ній звільна переходить
На інакшу моду.

Вже не стало тих жупанів
Куці в нас убори;
Перебрались ми в чужії
І в ненаші взори.
Де то ділась тая зброя,
Де козачі шуби?
Зброю ясну — ржа вкриває,
Дух — сховався до груби...

Де то ділись ті велётні,
Чόла ті чубаті?
І борбами сильні груди
В пісні так богаті?

Де чайки ті скороплавні?
Що Стамбул лякали,
Що то ними із ясиру
Бранці повертали.

Так сміялось ід нам море
Усміхались зорі;
Співав з нами степ широкий
Слухало нас море.
А козацтво наповало
Аж в Дунаю коні,
Кров славянську віддавало
В Німців обороні.

В Білоцеркві помирився
Гетьман України
З львом півночі наче з братом,
Та в лихій годині.
Не кувала нам зазуля
В битві близь Полтави...
Пішла воля в гріб, в могилу,
Не стало і слави.

І розбилась доля наша
Мов Дніпр об пороги,
Розділили рід великий
Аж на дві дороги.
Невеселий край широкий
Сумують два бватя,
По могилах бандуристам
Годі вже співати.

Ніхто серцем не промовить
 Так на лад давнійший; —
Над звук пісні, звук бандури
 Иншій звук милійший.
Инша пісня на родині
 Сьогодні пещена:
Там, де перше було серце,
 Нині там — кишéня.

І за гроші ходять в найми
 Козачі онуки...
І народ би весь продали
 На пекольні муки.
Не дивуйся тому вітре,
 Що пливеш від всходу:
Инші люде, жизнь інакша,
 Всьо на иншу моду.

З а п і з н о.

Тиха нічка; світять зорі,
А над Прутом скелі, гори.
Циганка над Прутом сіла
Білі руки в хрест зложила,
З нею легинь жвавий.

У легиня батько й мати
Шовки, вовна н дукати,
І родина сестри й други
Полонини, хата й слуги
Майно величає.

А в сирітки циганóйки
Лиш те личко і брівóйки...
Лиш ті очі все блескучі
Чорний волос і звенючі
Голос чарівненький.

Вна не знала літ веснянних
Ані щастя з днів поранних
Лиш сю службу, мов неволю
І бурлацку, тяжку долю —
Горе, сум тяженькій.

Аж післав Бог карі очи,
Щоб пізнала рай розкоши...
Для очей тих на розмову
Скрізь вертепи, ліс, діброву
Над той Прут ходила.

Прут же бистрий рвав ті гори
Аж лунали скелі, бóri...
Ворожия, щоб не почула,
Злости з серця не добула
Їх не розлучила.

»Дівко, любко! вере '!) люблю,
Скорше душу марно згублю,
В Пруті бистрім скорше згину,
Чим тебе я сам покину
Зоре світа мого!

Вна ж за слово тої мови
Цілувала очи, брови;
Цілувала, пригортала,
Душу оком випивала
В хлопця молодого.

* * *

Взяв ю легинь за ручейку:
»Ходім, серце, ід батейку,
Най нам щире слово скаже,
Най на жизнь він нас повяже
Пред людьми і Богом!«

Йдуть обое, в серцях страшно
І в душах ім чогось лячно...
Йдуть, приходять на царину,
Деся²⁾ смотрить на маржину³⁾
Вни ему під ноги.

«Дедю, отче! дай нам долі
Добре слово нашій воли,
Не клени ти свого сина,
Що влюбився в сиротину
Благослови пане!»

— «Проклін з вами! скорше гори
Розліються в сине море
І фуфеля⁴⁾ випье воду
Всю із Прута аж до споду,
Чим твоя вна стане!»

Грізно глянув, вхопив цівку,⁵⁾
Крикнув грізно: «з очей дівко!
А ти хмизе на царину
До ватаги, до маржини,
Бо горе лихое!»

* * *

Сходить місяць, сходять зорі
Освітили скелі, гори
А над Прутом вни стояли;
Руки кріпко посплітали
Та й у Прут обое...

Вже-ж над Прутом зойк слухати,
Ходять сестри, ходить мати:
В Прута филі поглядають,
Плачуть гірко тай шукають —
Дукар стогне грізно.

Прут же бистрий суне жваво,
Не вважає сліз кровавих;
Гнівню, гучно в низ спливає
Тай скрізь филі промовляє:
•Пропало! за пізно!•

- ¹⁾ Вере = їй Богу, дійсно.
²⁾ Дедя = у Гуцулів отець, батько.
³⁾ Маржина = худоба, товар.
⁴⁾ Фуфезя = суматоха, буря.
⁵⁾ Цівка = рушниця.

П А С Т У Ш А.

Під вербою над водою
Над потоком кострубатий,
Мов качатко від болота,
Став хлопчина в дутку грати:
Чогось в дутці его ревно,
Не учено — але певно.

Довкіль него чередойка
По леваді походжає;
На вербойці птах щебече,
Вітер збіжом колихає,
А за вітром без принуки
Чути свіжі пісні звуки.

Чомже звуки ті в тужливу
Думку серця лиш уняті?
Чи він може сам у світі
Вже не знає слова „мати”?
Чи вже горем хліб солив він,
Чи де тата загубив він?

Чи крізь пісню так питає,
Чого птиці так співають?

Чого сонце йде по небі
Чому зорі в ніч сіяють?
Чом до неба так високо,
Чом розпалось вно широко...

Чи він може жаль розводить,
Що не в дома він у рідних
Лишень служить богачови
І не знає хвиль свободних?
Що від служби в день і в ночі
Червоніють в него очі?

Чи він може знать хотівби,
Чому інші людські діти
Все в неділю гарно вбрані,
Чисто вмиті і одіті!
Він зимою — у ряднині,
Літом — в чорній сорочині?

Чи му може жаль, що в школі
Інших хлопців вчать читати
І, що інших вчать у церкві
Бога в небі величати, —
А він бідний при сопівці
В буддень, в свято пасе вівці?...

РУСИНКАМ—ДІВЧАТАМ

Не дивуйтесь, дівчатонька,
Що гладжу чуприну ;
Я до вас так став чепурним,
Бо за вами гину.
Ой зійшов я світ широкий
Від краю до краю,
Чи є красші де дівчата
Як у нас, не знаю.

От—так нишком куда гляну
Сеся як калина ;
Сеся друга наче рожа
З синявки очима.
Лиш я скажу вам до уха :
Ще — б ви красші стали,
Колиб слово моє щире
До серця прийняли.

Якби всі ви, дівчатонька,
Руским духом жили,
Не я тільки а всі хлопці
Щиро—б вас любили.

Я-ж від себе посестроньки
Ще й тото придавби:
Ой я тогди сліди ваші
Дрібні ціловавби...

З л у д а.

1.

Із віконця вид далекій,
Видно також білий шлях;
У віконци все сідала
Бліда панна, мовби страх.
На шлях лишком поглядала,
Бач, млоідо близь реберця...
Видко може визирала
Таких гостей, що від серця.

Коло неї в кожний вечер,
Наче тіни чи то що?
Наче мрака біла мріє
Наче ангела крило.
І що вечер чути звуки,
Наче шле їх сам еден;
То сестрички тої панни
Так співають сей рефрен:

„Знов минає одна днина,
А ти вянеш мов калина —
Визираєш наче з трунни.
Рік за роком так минає,
Кожда з нас вже досягає —
Колиж возьмуть тя алюмни?“

•Казав батько, що по черзі
Видасть кожду з нас,
Твоя черга вже минула —
Нам вже кождїй час.
Дожидает, визирает
І ведемo жите глумне;
Ах деж тїї соколóньки,
Колиж вóзьмуть тя алюмни?•

2.

По шляху тїм щось туркоче;
Возів їде щось із пять.
Бїжить батько до віконця:
»Ах! вже певно їде зять«.
В грудях серце так товчесь,
Раз — два серце, в него бьесь:
»Нуж но доню! нуж дівчата!
Чи там чиста кожда хата?
Подивїтсь, нуж бїгцем,
Закадїтже ялївцем.
Шляхом їде возів пять —
Се алюмни, з ними зять!•

3.

Їдуть, їдуть чим раз близше,
По за ними туман бїлий.
Доньки хату замїтають
Пїввеселї, пївомлїї.

Батько з люльки дим пускає,
Іх з далека вже витає
То рукою, то словами,
То двома аж хустинками...
Годі, годі не звертають.
Перший, другий, всі минають.
По за ними туман вьєся
І звук пісні лиш несеся:

«О не здуриш, не діждешся
Нас прийняти в дім!
Бо алюмни не звертають,
Бо алюмни не бувають,
Де доньок аж сім!»

НА ГУБАХ.

Нішла в ранці дівчононька
Тай до ліса на гриби;
Напитала свому серцю
Чималенької журби.
Ой бо в лісі, при орісі
Не найшло ся добрих губ,
А найшовся у ліщині
Козаченько мовби дуб.

— „Чо' шукаєш, дівчинонько
По ліщині ще й сама:
Чи оріхів, чи суниці
Гей дівчино молода? —

— „Ой шукаю я козаче,
По зеленому лісу,
Чи де гриба, чи підпеньки
Козарика не найду“.

— „Ой дівчино чорноброва
По ліщині не ходи:
Де зелена діброва
Там підпеньки, там гриби“.

— „Покажи-ж ми козаченьку
У діброву добрий слід“ —
Приняв козак щиру мову
Ще й солодку, наче мід.

Повертала дівчинонька
Із діброви понад яр;
Чогось личко паленіло,
На ягідках видно жар.
А торбину гойдав вітер,
Бо порожня була...
Пристав козак до серденька,
Мов козарик до пенька.

Бурливої ночі.

На небі ті хмари чорніли
Красками, грозою страшні;
В городці ми разом сиділи
І були обое сумні.

Ніч темна поволи вкривала
Те поле широке й бірок,
А буря з вітрами гуляла;
Зникали отари зірок.

Крізь дикість природи смотрила
І пишна природи краса;
Скрізь муку, що жизнь нам троїла,
Взбільшались ще наші чувства.

І довго безмовні, мовчачі
Сиділи ми разом в той час;
Ніч темна лиш сльози горячі
Числила в очицях у нас.

Вна може поняла ті сльози, —

Ми ними питали єї :

Чому то любовні угрози

Ще більше від бурі страшні?

П р о сь б а.

Аівчино, зірко ясноока,
Не полюбила ти царя,
Ані гетьмана, ні пророка —
Ти полюбила бурлака.
Но те бурлацке серце рвеса,
Мов птиця к' сонцю в полудень;
Оно на труд великій преся:
Для люду нести слів огонь.

Мене вже доля посвятила,
Щоб я за люд мій щиро став;
Щоби я тьму, сей люд прикрившу,
Зірвати світлом помагав.
Передо мною сонцем мріє:
Та Ненька рідна, Русь свята —
Твоя-ж любов нехай загіє
І груди і серце в бурлака.

І жить, і жить душа бажає
І кров в жилах ми вся кипить:
Для Неї жити, для Святої,
Для того люду тільки жить.

Єму вінець добра з'єднати
Зломати муки его, страсть;
Ся думка трудів моїх мати,
Она для мене жизни власть.

Дівчино зірко ясноока,
Тож не цурайся ти мене!
Благослови на сю дорогу,
Куда мя дух к' борбі зове.
Любов твоя най освящає
Ті думи щирі, ті діла...
Любов твоя нехай скріплює
Ід тому серце бурлака.

До зорей.

Возьміт мене зорі в гору межі себе,
Подайте ми сили такої,
Щоб міг я дивитись з високого неба
На твори землиці святої.
Щоб міг я аж з відтам очима обняти
Всю землю моєї Родини...
І з відтам, з під неба, щоб міг звеличати
Всю внаду моєї Вкраїни.

Щоб там то між вами хотяй на хвилину
Між небом, землею спочав я...
І з неба самого від тих Херувимів
Чувств миру й любови набрав я.
А потім, потому знов людови мому
Верніт мя, ви зорі дрібнії;
Нехай я сю силу любови і миру
Між люд мій коханий посію.

Д А Р У Н О К.

Стояла з годину при паньскім порозі
На стужи шаленій, на лютім морозі
Дітину тримала при груди...
Думала, що вийде хто з тої палати,
Що дасть хто дарунок на хлібец, на платє,
Думала, що були там люде.

По довгій годині вказалось їх двоє;
У шубах богатих ішли вни обое
І легко по сходах ступали:
На пани богаті жемчуги, блакити;
На нему перстені, оксаміт, саїти
І пишно обое воняли.

У пишну кариту слуга їх саджає;
Вдовиця несміло до них ся зближає,
З покорн і нужди дрозжачи;
Бо щедрий дарунок, думала небога,
Дістане на руку по закону Бога,
Потіху на сльози горячі.

«На баль» — і обое помчали вітрами,
А бідна жебруща умилась слезами,
Дістала в дарунку не злота:
Як мчалась з панами богата карита,
На очи вдовиці з під коней копита
Упала лиш жменя болота.

В лязареті.

Лий зацвила черемшина з рісна,
Трубить довбуш вже година пізна;
В лязареті на ослоні
Взніс до неба дві долоні
Жовняр молоденькій:

»Не цвинеш ти черемхо в родині,
Ти зацвила в далекій чужині.
Кличе довбуш спочивати,
Мені треба світ прощати,
Світе мій тяженькій!

Як зазуля сивенька кувала,
Тогди мати стара мя прощала:
Обіймала мя руками,
Проводила мя слезами
Матінка рідная.

Ей чим друга зазуля вернула,
Вже мя вража багнечайка пхнула;
Вже мя куля скрізь ребёрця
Зласкотала коло серця
Куля дрібненькая.

А чим трета зазуля закує,
Вже ма мати старенька не вчує;
 Бо в далекій сторононьці
 Син ме спати в могилоньці
 Три лікті глибокій.

Тогди ворон родині закроче,
Тогди мати сердечна заплаче;
 Но не верне слізки сина,
 Що го вкрила домовина
 В чужині широкій...

Вийми брате з під ослону скриню,
А із скрині вийми сорочину;
 Сорочину милий брате,
 Що ми вишила моя мати,
 Як мене прощала.

А там буде й хустина шовкова,
Що ми дала любка чорноброва:
 Така пишна, як царівна,
 Як ялиця така рівна,
 Сама вишивала.

Стели, брате, на рани хустину,
А на тіло дай ми сорочину;
 Лекше буде світ прощати,
 Радше буде вандрувати
 У гріб студенькій.

Черемшина з вітром зашуміла...

Ой! як дуже рана заболіла;

В горлі дух ми запирає,

В оці світло погасає —

Брате... мій... вірненькій!

Прогрішилась.

Хй Марійко! бій ся Бога!
Чи і ти вже зійшла з ума,
Що над хлопом так падкуеш?
Схаменися!.. таж хлоп джума!
Не вже-ж треба тобі знати,
Що ти з роду деканівна;
А ти з ними так заходиш,
Наче була-б ти їм рівна.

Гей, гей, Боже! вже то правда,
Що світ нині повернувся.
Якісь мрії, ідеали...
Нарід в світі глуздів збувся.
Навіть прошу і жіноцтво,
Ся гарнійша часть наро́ду,
Не вагує чести й слави —
Само пхаєся до споду.

Звістно прецінь, що хлоп простий.
За тобою-ж антенати!
Правда, що не князі жадні
І ніякі вни магнати,

Но все-ж, кажу, в твоім роді
Тільки парохів счисливби,
Скільки зорей на тім небі
В ніч погідну не відкривби.

Твоя баба, що по мамі,
— О! небішка славна була! —
За такого ся віддала,
Що каноніком у Юра
Був опісля, як умерла.
А ти? — но ти, Бог зна' звідки,
Тої крові вже не маєшь
В собі, справді, ні крихітки.

Занедужає де баба,
Хочби де в кіньци язика,
Ти біжиш вже на вздогони.
А дарунків мов владика
Несеш в хату... но, лікарства
Вже не кажу, але от ще і росолу
І то з курки, відхрестися!
Яку вводиш установу.

Борщу лижку, крихту журу
Та якої дрібку каші...
Се на хлопску є натуру,
На се звикли хлопцї наші.
А то встидно, гидь, публіка,
Внучка з роду крилошанів,
Якби в силі, ще-б хлопици
Дала навіть марципанів.

Ой не так то мій небіщик,
— Дай му Боже царство в небі —
Як женився, навчав мя,
Наставляв мя ід потребі.
Но, лиш правда, що таких вже
Буде в світі певно мало,
Щоб жінок так в гідній чести
І в амбіції навчало.

От се було чисте серце,
От се була раз натура!
Бо то прошу, як презенту
Від графа дістав Артюра,
То він з вдяки, по указу
Завів в дома паньску мову
І в житю він ані разу
Свого не змінив норову.

З кождим був він дуже гречно,
Але й дуже політично.
О! небіщик знав, що шкодить
І що звеса — неприлично.
З хлопом разом?... а! хрнє Боже!
Чиж на те бо він учився,
Щоби простий сірак хлопській
З его сукнею дружився?

Хлоп до праці; хлоп до плуга;
Хлоп до гною — от се штуки!
Дурний той був, хто для хлопства
Хотів світла і науки.

Хлоп на тее, щоб був темним,
Де ему про світло класти!
Якби всі були учені,
Хто-ж хотівби товар пасти?

Тож Марійко, от послухай:
Повернись на сю стежину,
Куда мій ішов небіщик;
Плюнь на хлопску сірачину.
Чоловік твій стане в ласці,
В двір дістане вступ свободний,
Як небіщик у дім графа —
Се був розум благородний!

ТУРБОТА.

На просторім, синім небі
Зорей я шукаю,
А у серцю а у груди
Турботоньку маю.
Ой маю-ж я турботоньку
Та ще не маую:
Пером пишу по папери,
Думками вандрую
У далекій світ, широкий
Там, де в темнім лузі
Домик собі одинокій,
В ним — дівчатко в тузі.

Ой пишу я по папери
Радби я писати,
Щоб дівчину, як калину,
Щиро змалювати.
Змалювати сині очі,
Змалювати брови...
І уста сесі дівочі
Щирі до розмови.
Змалювати стан тоненькій
Легкі грудей филі
І волося чорні коси
В свого росту силі.

Змалювати щирі взори,
Білі рученята
І блаженну сесю хвилю
Знаєте, дівчата?
Як ми перший раз: «кохаю»
Ті уста сказали;
Як мя перший раз ті руки
Щиро обіймали.

Ой на небі мраку видно,
Вна чим раз білшає;
Ясні зорі гаснуть, никнуть
І вже їх не має.
Посчезали, поховались
У темряві ночі...
Чось перо в руці схилилось,
Слухати не хоче.
Чось ми дивно в головоньці
Білше як в природі:
Змалювати на папери
Щире серце — годі.

Чи винен я?

 Чи винен я? що ми пізнали
Сю силу щирого чуття;
Що ми з очей собі читали
Одно і те любов'ю звали,
Чи винен я?

Чи винен я? що нам, єдина,
Інакше світ увесь скраснів,
Що про любов нам правдять зорі
І кожний цвіт, ручай і море
І птичий спів.

Чи винен я? що серця наші
Сповиті в взаїмну тугу;
Що їх любов ся освятила
І нас із небом получила
У звязь одну.

Чи винен я? що я-б без тебе
Одної днини жить не міг;
Не я лиш Сей, що людську долю
Злучив в одно з життя судьбою,
Лиш винен Біг!

Хотілоб-ся жити.

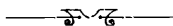
Хотілоб-ся жити на Божому світі
Дивитись весело на зорі;
Хотілоб-ся в щастю жита дни прожити
Та годі, бо злидні, бо горе.

Хотілоб-ся жити весною в розмаю,
Як пісні пташня та складає;
Сильнійше від співу, від звуків пташини
Сирічкій плач горя лунає.

Хотілоб-ся жити при прапорі слави,
Буньчук той за нарід підняти;
Та годі, ой годі, бо з наших прапорів
Колишних остались лиш шмати.

Хотілоб-ся жити щоб в людській груді
Надії отуху вціпити,
Щоб людзкість любовью візвати на труди,
Тай Бога ділами хвалити.

Та годі, та годі, серця бо змаліли,
Від горя, від нужди, від болю;
Бо противо Бога, брат брата склинає,
Вбирає в окови, в неволю.

У П А Л А.

Любила... кохала за щире кохання
Дізнала лиш горя, отрути,
А серце у крові жалю потопало,
А люде для неї відради незнали
А він був лиш лютий і лютий.

І піччю від свого дружини лихого
Щоб долі шукати втікала;
А люде, хоч знали чому так зробила,
Чом хату і мужа і діти лишила
Сказали злосливо: — «упала!»

Літами, не днями цілими роками
В чужині тужила до хати,
І сльози по службах усі розкотила
Аж сил їй не стало, аж слабість зломила —
Тра було у нужді згибати.

У чорну днину зродилась до світа,
У темну днину конала,
Сама, без родини в далекій чужині,
На крихті соломі в лихій сорочині
А люде сказали: — «упала!»

НА СВЯТИЙ ВЕЧЕР.

Без долі, родини, по полю розлогім
Ішло вно, бродило снігами;
На нему лиш лахи подерті убогі
Й курманчик підшитий вітрами.
І руки дрібонькі в курман той ховало,
Платком лиш головку накрило,
Очами мов в небі чогось то шукало,
А в горлі від сліз го душило.

Щось шепче вно з тиха, — чи може жалобу
Шле в небо до того престолу,
Де людзкій думи, де людзкій уми
Єднатись навикли посполу?
Чи може вно плаче на долю сиріцку,
Що в світі пріюту не має;
Чи може Пречисту о лучшу свитину,
О лучший курманчик благає?

Чи може питає у зорей тих ясних,
Де нині головку приклонить?
Чи може те бідне, безсильне дитятко
Вже шепче на світ сей проклони?

Хто знає!.. чей може-б ті зорі дрібнії
Уміли що більше сказати,
Бо-ж прецінь вони знають чо' серцю потреба,
І тайни там знають читати.

Як зорі на небі срібlistі вставали,
Як сонце впірнуло край гаю,
В ту хвилю дитина, послужка жидівська,
Почула, що дзвони там грають,
Де хрестик злотистий на бани світився,
Де люде що свята ходили;
Де близько близь липи і маму і тата
В могилі сусіди прикрили.

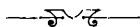
І стало щось важко на серцю дітині:
На очі йшли сльози капlistі;
А наймит підшепнув в важкій тій годині,
Що завтра є празник врочистий,
А днесь святий вечер... дітина на груди
Головку немиту клонила;
Чось корчма му збридла — в очах заясніла
І церков і мами могила.

На душу чось думи спливали сердечні
І згадка про свята Роздвяні;
І ласканя мамки тоті безконечні
І тато і сестри кохані.
Згадало, як в хаті «на квочці» сідало
Вно поручь сестрички на сіні;
Як мати колачик, орішків, бувало,
Давала колись-то із скрині.

Як тато у «діда» ховав го на силу,
А мати виймала обрусик,
А з него виймала дарунків чимало,
Мовляла, що дав се Ісусик.

.

І наче ним шибло, як стій, він помчався,
Сю корчму лишивши похилу,
По полю снігами бродив, добивався,
Де маму сховали в могилу.

Соловейко.

У городці все сідала
Дрібні зорі рахувати,
Аж найшли ся такі зорі,
Що ю стали чарувати.

Були чорні тії зорі
І чорнійші ще від ночі;
Они знали лік на горе,
Они звались — карі очі.

Раз віконце відчинила,
Щоб відкрити зіркам долю...
Аж зблизились тії зорі,
Що взяли їй серця волю.

Прихилились за близенько
До віконця і до личка,
Так їх бачив місяченько,
Іх розмову чула пічка.

Щось між ними шопотіло,
Наче вітер у гайочку:
То цілунки допотіли,
Мов ті філі в ручайочку.

Щось між ними стукотіло :
Сердець стукіт добувався...
Хвильку наче загреміло,
То, що любить, він так клявся.

У гущаві співак божий
Прищербетував з легенька,
Єго-ж голос добирався
Прямо в душу, до сердénька.

Аж з світлиці двері скрипли,
Пита' мати лів-грізнейко :
„Доню, хто там є з тобою?“
— „Ту мамуньцю? — соловейко!“

Новий закон.

«**Х**рацюй но»! говорить учений,
«Молися»! — духовник навчає;
Молився, трудився чимало!
— Та долі у мене Бог має.
Молитва, то нині — парада,
А праця блягерство незгоже;
Бо в світі днесь голос лунає:
«Най кождий торгує, як може»!

Григорко, мій щирый товариш,
Хтів чесно зробити докторат,
Тож чемно ходив він на курса
І чемно зробив еляборат.
Аксеньо убіг го хитренько,
Дав дони магістра три рожі,
А батько сказав му: „vir doctus“
— Бо кождий торгує, як може!

На лучшу парохю в епархії
Подалась велика тьма люда.
Був також між ними Омелько
Священник і з серця і з труда...
Но Мирон, душпастир практичний

За медьом жовтеньке, хороше,
Взяв паньску презенту в кишню,
Бо кождий торгує, як може!

Поет був, що з серця й природи
Знав гарні закони поезії;
За правду велику, глибоку
Зганьбив го той критик з професії.
Но другий за шклянку портеру
Диплом взяв для музи похвальний,
Бо кождий торгує, як може,
Так кличе днесь голос загальний.

Курдулька, що мала надію
Алюмна здобути для себе,
Час довгий публично казала:
«От руською бути — то небо»!
Алюмнус пізнався на лисах,
А панна з первової дрожи
Панкови на шиї повисла...
Га! кождий торгує, як може.

А люде раз взяли на зуби
Евлялью, бо сплетні робила...
Евлялья чим скорше святеньку,
Мирненьку із себе зробила...
В закристії шукала потіхи
І чистою стала, о Боже!
Замовкли і люде і слава,..
Що кождий торгує, як може!

Ясні очі.

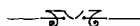
Коли погляну в твої очі,
В ті ясні зорі, то мені
У серцю щасно, легко, любо
І чар незнаний у душі.
Любов свята, мов дух хранитель
Стає між нами і ураз
Єднає руки й серця наші
В одно зливає нас.

* * *

Крізь ті очі, ті сині,
Як гляну в душу я твою,
І в ній побачусь властелином,
То я-б віддав за хвилю ту:
Ах! всьо, що тільки вартість має
Віддавби зорі, сонце, світ,
Бо ім із світлом душі тої
Не порівнатись — ніт!

* * *

Під хвилю мук моїх, о любко,
Коли зі мною сплачеш враз,
То в сесю хвилю долі тої,
В розради тої щирий час,
Не тільки сльози ясні бачу
У твоїх любочко очах,
Я виджу світ, красою пишний,
І Бога чую в небесах.

НЕРАНИЙ ЧАС.

На голубім небі викнуть
Зорі раз, що раз,
З міста чути: дзвін годину
Б'є, вже пізний час.
Лиш той ясний полулиций
Глянув до вікна,
Чи він бачить? як каплистий
Піт ми йде з чола.
Як у серцю дикі думи
Збились в тьменний клуб;
Як ми в очі мов на глухи,
Мрій вселився труп.
Як ми в мозгу так чось важко,
Як взлетів мій дух,
Як пігнав він мов ватажко
В диких боїв круг.
Як вspiнаєсь він на хмари,
Як він в низ спливає;
Як до зорей він отари,
Мов демон, взліта'.
Якби рад він поспитатись
У тих ясних зір,

Якби рад він розібрати
Крізь природи твір:
Чом' вже всюда чось яснійше?
Лиш над нами тьма;
Чом' вже всюда відраднійше?
Нас — покрила ржа.
Чом складає спів весільний,
Чужинецкій люд?
Лиш над нашим мов з похміля
Душно, змора, труд.
Чом в чужині зелень в поли,
Цвіт новий що раз? —
Нам же дзвони вічно грають:
Вже нераний час!

В Д О В И Ч Е Н К О.

Завізвали до вербунку
Всіх легинів із Підгіря
І попада, вдова сина
Проводила із подвіря,
З верховини до містечка
До комісії, до вербунку,
Єдиного соколика
Проводила ім в дарунку...

Не зважали там на сльози,
На вдовичин жаль, розпуку...
Взяли в неї всю підмогу
А лишили горе, муку.
Но, чим в хату поревнула,
Єще сина наувчала;
Єще сина, свою долю,
Таким словом наставляла:
«Сину орле, мій єдиний
Треба Бога шанувати;
Треба почесть старшим дати
І любити свого брата».

Научила, повертала;
Ждали-ж її стіни голі;
Ждало її горе, нужда,
Ждала старість, гірка доля:
Недостаток страви, хліба,
Поле ждало сил, роботи.
Майно її: — ягнят кілька;
Друг — собака коло плота.

* * *

Машерують жорнята,
Ідуть в похід по неволи;
Барабанщик грає марша,
А рекрути мов соколи!..
Барабанщик бубном кличе
Вперед гнати, на вздо́гони
В дикі гори карать волю,
Що захтіла бити в дзвони
В знак, що треба поспішати
Усім дітям в землі рідній,
Слави й волі добувати
Вітчизноньці несвобідній.

Машерують жовнярата,
Іде з ними син вдовиці;
Серце кров'ю обкипіло,
Бо незримий голос кличе:
«Сину, сину мій єдиний!
Треба Бога шанувати,
Послух влади віддавати
І любити свого брата»

Єго думи навістили,
Вни му душу розривали;
Бо го люде просвітили,
Просвітивши научали:
„Люде, — братя на сим світі,
Но для серця Славянина
Над всі люде є дорожша
Кожда душа побратима“.

* * *

Заревіло на бій-полю,
Заревіли там армати;
Бо у Боснії над рікою
Став брат брата воювати.
По одному ріки боці
Стали діти слави й волі,
А по другім стало військо
Щиро руске, мов соколи.
У сим війску син вдовиці
Тулив щиру слезу в оці...
Голос правди в серцю кличе:
— „Не бий брата по тім боці“!

Там не грала ні трембіта,
Ні звеніла там шездара.
Инші звуки там гуділи,
Инша була там фльоара.
Там ревіли лиш армати,
Там кричали капітани...

Ідуть мовчки жовнярата
В бій кровавий, в бій поганий.
Не пішов лиш син вдовиці...
Муром станув, зупинився:
«Бог не каже бити брата»
— Святій землі поклонився,
Поклонився небу, сонцю...
Згадав матер раз послідний,
Згадав руску верховину,
Село еще згадав рідне...
Похрестившись, багнечайку
Застромив в широкі груди
І в смертельних болях кликав:
«Ненько! менче гріху буде
За кров власну свого серця,
Чим за кровцю Славянина;
Чим за рани сина волі,
За смерть мого побратима!»

Дзвіночок.

У бани на церкві
Дзвіночок дзвенить
І пташки стихають
І зірка лелить...
Дівчатко русяве, лелія-калина,
Пречистую Діву та Божого Сина
Вмоляє, благає — молитва летить
Під небо вечірне... дзвіночок дзвенить.

На небі голубім
Смеркає вже день,
І сонечко гасне
Спрощавши людей.
І він помолився, чорнявий хлопчина,
Зітхнув, питав зірку: «здорова дівчина?»
Питав ю крізь ескри тих карих очей,
Дзвіночок «добраніч» співав для людей.

Довкола зелено,
Настала весна;
А мати із поля
В хатину ввійшла.

Огонь западила, вечеру зварила
І нею дітвору і мужа гостила;
Дітвора молитву тихо бубонить,
А голос дзвіночка вікном гомонить.

У бани на церкві
Дзвіночок дзвенить,
Соловей вторує,
Дзвоняр шевелить...
Ой дзвонить дзвіночком дзвоняр старовина,
Благає Пречисту і Божого Сына
О легку могилу... дзвонити надстав,
Та тої-ж ще нічки на віки заспав.

Як лучше.

Авох їх рікою життя поплило :
Оден був троха люнатик,
Троха поезії крив в споді серця,
А другий був математик.

За час якось там так оно вийшло,
Що оба впали у Сцилью,
У вир любови і забажали
Пізнати серця ідиллю.

І той то перший любив горячо :
Полюбив очі і брови ;
Другий, а правда, старався також
Любити... але поводи.

Перший сирітка псовав чимало
І пер і листів паперу,
Бо в честь любови складав він оди
Лекші від аври етеру.

Проводив ночі цілі безсонні
І снів про щастє в любови ;
Другий, що з роду був математик,
Почислив перше корови...

Числив у любки всякі богацтва
І рівнав плюси й минуси
І сю пропорцію, сю аналізу
Мотав лиш тільки на вуси.

І щож? По році так оно склалось,
Що той то перший з любови
В лоб собі тріснув, а перед смертю
Прокляв він очі і брови...

Другий вдружився і жие доси
Проценти жінки рахує,
А часом з друга, що згиб так марно,
На ціле горло кепкує.

Співачка доля.

Ала мені моя мати
Вроду непогану,
А Бог зволив в серце вляти
Крихітку талану;
А судьба ми тхнула в душу
Якусь дивну віру,
А до неї ще придала
І співачку ліру.

А із мого личка – вроди
Лишень зморщки видні;
А талан мій, що від Бога,
Вгнули дикі злидні;
Товпа людзка, як присілась,
Зломила ми віру;
Дика буря придавила
Тай порвала ліру.

І лишилась ще у мене
Лиш співачка доля:
Згадок троха, думок троха
Й холодніша воля.

Днесь, хоч в думці не одній я
До небес взлітаю, —
За те вбогий, необутий
По землі блукаю...

Під осінь.

Низом сонце йде по небі,
Вітер листьом шелестить
І на небі пусто, глухо,
Пташка пісні не звенить.
Дух природи супокою,
Супочину вже бажа'...
А у серцю глухо, нудно,
Ціпеніє груди, душа.

Вже не видно цвіту, листя,
Зблід той пишний чар весни ;
А у груди, як по світі,
Мраки, змори залягли.
Радо-б серце утішиться,
Звеличати ясний світ —
Дума думі не мириться:
Огню в серцю вже не слід.

І що динни мраки більші
І густійший все иней ;
Сади й дуги все голійші
І те світло у зорей

Не так ясне, не так пишне,
Як весною у маю,
Лиш той місяць ще блищиться,
Но понурий на лицю.

Сумно, пусто ; білий ангел
Завитає іно-що...
Серце бєся важко в груди
І питає: гей, весно !
Чи повернешь ще весела,
Вернеш світло теплих днів ?
І дрімлючі в душі мисли,
Чи розбудиш ти із снів ?

Я Р А Д - Б И.

Віслом я у грудях так дуже палить,
Бач пекло у серц палає:
Душа ми в ту хвилю ціліська горить
А око границі не знає.
Я взори пускаю в незмірний слід,
Я рад-би взлетіти за море;
Я рад-би пізнати, де клониться світ,
Де никнуть небесні простори?

Я радби чіпатись небесних світил
І висше все мчатись собою...
У ангелів взяти їх сили, їх крил,
Дізнатись своєю душою:
Чи правда? що висше над нами людьми,
Над свігом, над сонця краями,
Є ясність, є сила, є Бог всячини,
Що творить лиш тільки словами.

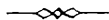
Я рад-би пізнати, якій там престол,
В яких Він царствує корунах?
Чи там Єму пісню співає «гдаголь»,
Чи имну му грають на струнах?

Чи є там тінь ночі, чи є там лиш день,
Чи чути там висше над нами,
Хто котить жизнь ясну сред звуків пісень,
Хто плаче лиш горя слезами.

Чи видно лиш з неба богатих панів,
 Чи також і бідну людину?
Чи знають там тільки палати царів,
 Чи також і вбогу хатину?
Чи знають вни тамкай лиш те рахувать,
 Чи зорі нехибно прямують?..
Чи знали-б вни також і те розказать,
 Де бідні, голодні ночують?

Чи знає ся Сила, як голод, деспот,
В безоднях міліони тримає?
Чи знає ся Благість, як горе турбот
Тих бідних в оковах стискає?..
Чи знає ся Правда, як лож ю сквернить,
Як «менчих» мунили закони;
Як доля сирічка погорду терпить,
Як людзкість обсіли демони?

О Боже мій милий! в грудях мя палить,
 Пожежа під серцем палає,
Чомуж то на тілі тягар ми лежить,
 Чом сили у мене не має?
Щоб там я понісся в далекій той світ,
 В простори таємні без міри...
Щоб відтам вернувши, на землю зніс цвіт:
 Любови, надії і віри.

У ліску.

1.

Ой, ходив я на малини у лісок,
Заходив я до дівчини під бірок,
Заходив я пригортав я,
Біле личко цілував я —
Аж гудів лісок.

Ой, так довго у лісок я заходив,
Ой, та довго під бірок я залазив
Ой, та довго заходив я,
З дівчиною гупорив я —
А місяць смотрив.

Та смотрив він, наглядав він нас в бірку;
Та смотрив він, надзирав він нас в ліску,
Ой, смотрив він, зазирав він,
Аж старому показав він —
Наш прослід в піску.

Ой, зловив нас той суворий під гайом,
Ой, спіймав він нас сидячих під дубком:
Дівчатище накартав він,
Мені кости поломав він
Ой, тугим бучком!

2.

Не ходив я, ой, з неділю у лісок,
Не ходив я, ой, із тиждень під бірок,
А з неділі оманцями
Саме тими біг стежками,
Як діждав зірок.

На лиху я хвилю трафив у ліску;
На смутну я хвилю трафив у бірку...
«Старий» з другим доню здибав,
Дони кости бучком щибав
Знов-жеж при дубку.

Ой нащибав костей дони під гайом,
Ой, нащибав бучком добрим над яром,
А хлопчиска лиш картав він,
Словом лайки прогоняв він,
Гнав доньку бірком.

Ой, у лісі як непришній я остав,
Тай себе я так самого поспитав:
— Ой, болющі мої смуги,
Чом я перший а не другий
В тім бірку бував?!

БОЖА ВОЛЯ.

Не забуду: гарна була;
Мала губи калинові,
Мала очи наче зорі
І дві коси ясні спорі
І брови шовкові.

Стан у неї був так рівний,
Грудь—неначе легкі філі,
Ходом була етерична,
Одним словом: краля пишна
В цвіту свого силі.

Як я первий раз узрів ю,
Палєпіла мовби рожа,
А я кликнув: от се ладна,
Або она, або жадна —
Видко, воля Божа!

* * *

Так і стала вна моею
І чи раз то гуторила,
Що за мною рай пізнала,
Що любов ся те їй дала,
До чого тужила...

А по році моя пані,
Моя гарна чарівниця
Втікла з графом вандрувати,
Відреклася долі, хати —
Мов фоста лисиця.

Днесь я знова в резигнації...
Лишень жаль ми, що та гожа
Перше того не зділала,
Чим мені ще присягала...
Видко: воля Божа!

Дни життя.

Не клони ся яворино
 понад яр;
Тули кріпко ой хлопчино
 в грудьох жар.
Поки серце не омліє
 від пісень,
Поти жити мож в надії,
 поти день.

Прийде вітер від півночи,
 загуля';
Він обірве — розторочить
 все гиля,
Яворина повалиться
 в яр у спід,
Ссохне корінь, пень, гадузя,
 Змеркне світ.

Прийдуть злидні ой всілякі
 у житю.
Кинуть хмари, кинуть мраки
 на весну;

А поблизько стануть люде
й чорна злість,
Замотає тя в облуду,
що тя збїсть.

А поволи змеркне сила
всіх пісень;
А поволи почорніє
в жизни день;
А поволи, ой хлопчино,
будеш знав,
Що на тое ти родився,
щобись кляв...

Сміло в світ!

Не журися ти дівчино,
що ми враз
В злую брали ся годину,
в прикрий час!
Ломить горе нас всіляке,
не мале —
Коле терне ріжнораке,
от пuste!

От ходімо ми дівчино
сміло в світ!
От ходімо ми калино,
чей де цвіт
Ми найдемо той заклятий,
що з раю, ...
Що він знає розкривати
світ чару.

А як шлях нам наш закриють
чорні тьми,
Тогди очі свої ясні
розсвіти!

Засіяють они ясно
світлом зір :
І найдемо ми слід щасно
через мір.

Хоч трудна нам буде стежка
серед скель ;
Хоч довкола нас мережка
стане з филь, —
Мого серця ти лебідко
призови,
Дошукаєш ся ягідко
там любви !

Против неї нічим скелі,
бо она
Тревалійша, чим і филі
з моря дна.
І від неї відобеся
сила збруй
І об ню лиш розібеся
злість отруй.

І до зір дійдемо ясних
тільки враз !
І найдемо днів щасливих
лучший час :
І забудем, що бували
у журбі, —
Не забудем, на що клялись
ми собі...

Я НЕ БАЖАЮ.

Я не бажаю лаврів — слави, —
За тим ніяк я не тужу;
Не любе сонцю сұхорляве
І никле зіле у степу.
Бажаю тільки від людей я,
Щоб отворились їх серця,
Мене хоч крихту так любили
Як люблю світ всь — я!

Ні, я не перся сам ніколи
Між перших стати на почин;
Передо мною моя доля
Звела високій з терня тин.
Нехай царюють собі другі,
Голосять славу лиш свою, —
Я рад, що можу свої думи
Збирати нишком у кутку.

Крізь них розводжу з серця мого
Веселій тихій, власний рай;
Крізь них питаю в того Бога,
Чи є на світі такий край,

Де-б зорі ясно всім світили,
Де-б всім пишавсь однако цвіт,
І всім однако росли сили
Зводити миру світ?

Крізь них питаю, чи під небом
Найдеся тихій де куток,
Де-б серцю зависть тим не була,
Чим стужа леду для цвіток,
Де-б згода щира все красила
Жите се людзке в ясні дни —
І де-б в солодкім супокою
Царем був дух любви?

І я питаю того Бога...
І ставлю питане людям,
Чи є у світі де дорога,
Що завелаби мене там,
Де-б ті, що люду взяли долю
Мовляв на спину лиш свою,
З тих обовязків монополю
Вни не робили і торгу?!

До долі.

Віддай мені доле літа молодії,
Віддай мені тихі і блаженні дні;
Віддай мені думи святі провеснянні,
Що так вони квічались в рожевії сні.

Віддай мені доле спокій мого серця,
Верни мя на позем реальний землі;
Чей може і серцю лекше тогди стане
І стане мирнійше в душі.

Подай мені доле хоч днину єдину
З минувшого мого лучшого часу,
Як я малолітнє дитя в сорочині
Не чув про облуду, про зависти тьму.

Хотай одну днину такого спокою
І повної віри в святі небеса,
Щоб тою росю, щоб тою одною
Скріпилась появилася душа...

НАД БРОДОМ.

Ходило дівчатко по воду,
Ходило дівчатко до броду;...
Водою твар — личко вмивало
Умившись мовляло до броду:
«Ой броде-ж, мій броде чистенькій,
Чи станеш ти броде мутненькій?»

Ой довго дівчатко по воду
Ходило весною до броду.
Ростинка змінилась в ростину,
Дівчатко змінилось в дівчину
І знов же-ж при броді ставало,
В лелії головку вбирало;
Питалось: «ой броде чистенькій,
Чи станеш ти броде мутненькій?»

І вийшло раз знова по воду.
З гущави хтось бачив ту вроду,
Хтось бачив ті груди дівочі,
Те личко цвітуче, блескуче
Хтось бачив стан рівний — царівни
І руки ті білі, лелії
І губи з живими красками
І очі з густими бровами.

І вийшов хтось з тої гущави,
Вдивився в ті очі слезаві;
Ті очі сяли з розкоши,
А руки ті білі тремтіли...
А серце дрожало — незнало,
Чому вно у радість попало.

Вернула до хати з водою,
Вернула до хати з тугою.
Що вечер до броду вертала,
Що вечер когось там зустрічала,
А брід весь, мов сріблом красився,
Як лєгинь до любки тулився.

Минула веснойка і літо
І стало сумнійше по світу.
Як брід весь надувся водами
То в осінь, ревучу вітрами,
Дівчина головку в долоні
Тулила мов в горю, проклоні.
У коси вна очі тулила
І слёзи над бродом ронила:
• Ой бродє, мій бродє мутнєнькій,
Чомуж ти не сріблій, чистєнькій;
Чомуж ти не сріблом — водою?
Чому я дівчина — вдовою!?

Д У М К А.

Тужно, глухо, пусто в серцю,
Жаль грудь розпирає,
А в души зима засіла,
Пісні в ній не має.

Рідко в оці ескра блисне
Й згасне під слезю;
На чолі засіли мраки,
Твар ми вкрилась тьмою.

І на дурно вже шукаю
Для душі віради!
В кого серце стигне, гасне,
Не злегчать порад.

Бо порада ще й чужая,
То сонце зимою:
Лід від него не минеся,
Не спливе водою...

ЗА ХЛІБОМ.

Встав; на плечі взяв кобелю,
А в кобели був кливець
І постолів друга пара
І дністровий камінець.
Баба взяла знов в торбину
Голку, гребінь і вістяк
І залізний серп вложила
Обвинувши го в сірак.

І пристали так обоє
На порозі мов-би два
Тії птахи, що їх вигнав
Хто на силу із гнізда.
І дивився він суворо
На ті гори, на верхи...
Баба мовчки позирала
На храм божий, на хрести.

Бо з гнізда, з під тої стріхи,
Що хилилась з ними враз,
Гнав їх голод, довг у жида
Заробляти поки час.

Щось до себе шопотіли,
Втерли сльози на очах...
Вийшли, двері зачинивши,
Похрестившись в воротах.

А за ними пліло сонце,
Що ogrіло світ весни;
Ясним личком приглядалось
До старенької коси,
Бо щербату косу Гупул
Держаком спер на руці.
Таж ціла єго надія:
Те залізо і рук дві.

Так минали гори, села,
Хоч млоїла їх печаль;
Хоч чираз ім серце мліло,
Хоч стискав ім горло жаль.
Бо, щоб жити, вялі кости
Несли разом в чужину,
Вни для хліба йшли угнути
Старі шиї у ярму.

* * *

Миль зо двацять від родини,
На Поділю під хрестом,
Щож чорніє так до сонця,
Чо' так ворон бе крилом?

Там спочало їх враз двоє,
Там над нею він стояв :
То на жінку, то на кóсу
Занімівши поглядав.

Бо на першім вже загоні
Косу він урвав стару ;
А на другім здибав жінку
Блідо-сину, неживу.
А на третім, близь фігури
Труп дружини він зложив,
Ту над ними чорний ворон
Дико, люто заскиглив.

— »От за хлібом доробився!«
І не мав вже в роті слів.
Не добув вже скарги з груди,
Наче просто скаменів.
І мов стовп стояв прибитий
Над тим трупом він без сльоз,
Аж шандар го так подибав,
Взяв з собою на допрос.

М и н у л и х в и л і.

Минули хвилі тихі, щасливі
Вже на них пільма зайшла...

І сні пропали, цвіти опали,
Надії цвіту не ма.

Ах деж ви щасні мрій хвилі красні,
В яку країну зайшли?

Ах деж ви ясні веснянні зорі,
Ах деж рожевії сні?

Полети духа, серця окрухи
І світ поезії збліднів;
Лишились сльози, життя угрови,
Мій віщий ангел омлів.

Не маю віри з тих літ дитячих,
Ах! з нею лучше було;
Любви не стало і чувств горячих,
Вже личко сонця зайшло.

Сердечні мрії серця не вгріли,
Шатра то з лёду були...
О лід розбились, з ледом поплили,
Мутні лишили сліди.

Т Р У Б К А.

Небо стало мов одуте,
Бо слотливий дощик дробить;
Десь далеко трубку чути,
Десь там жовняр службу робить.
Трубить, дує по указу
В тую трубку блескотливу,
Там він може споминає
Нишком долю несписиву.

Може дощ той ему в душу
Зводить думку, як то мати
Ляла сльози, як він з мусу
Дав волосе обтпнати.
Там він може споминає,
Як то братчик, сестра мліла,
Як на нему та вояцка
Остра збруя заясніла.

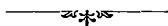
Як там лива, гай, лсада
Єго мовчки визирають, —
Ой бо в батька у старого
Нишком сили опадають!

Як легинів сотня жвавих
Толокує там без нього,
А він мов беркут у клітці
Хиба з тиха зітхне — Богу...

Може добре пред очима
Село тихе розведеться —
Мороз стисне за плечима,
Нудьга в серце бідне впеся:
З душі стане виринати
Зразок долі — стан дівочий,
Що над него нічим мати
Й молодецькій вік охочий.

Чогось трубка троха стихла;
Мабуть жовняр мимовільно
Потонув весь в тяжкій думі,
В горлі сперло го насильно!
Але знов ось трубку чути
Видно свіжий приказ дали...
Хтіло серце подумати,
Так пан-капраль перервали:

І знов вітер дужше дує,
Знов на землю дощик дробить,
Знов там видно йде муштрунок,
Жовняр дальше службу робить.
Мені-ж думи впились в серце,
Тиснуть душу мов окови,
Перо пише мимовільно:
«Се податок тої крови».

ТАК Я ЛЮБЛЮ.

Їй була то раз невіста
Гнучка, жвава, з чорним оком;
Спокусила-б й Антихриста,
Як, бувало, гляне оком.
Нераз справді омліваю,
Як на неї поглядаю.

А любила жартувати,
Бо котра з них так не знає?..
Хлопцям глузди завертати
Жадна гріхом не вважає.
Особливо-ж ся невіста
Варта була дівчат триста.

Як бувало, скаже слово,
Лусне оком — хлопці рвуться:
Кожний ликав її мову,
А в очах їх огні вються.
І, щоб було дівчат триста,
Хлопці там всі, де невіста.

Мій товариш проворнійший
Чось за дуже слов'я ликав...
І з громади відважнійший
Щось за дуже оком бликав.
Я казав му: осторожно,
Бо спечешся... там не можна!

Раз крутився коло неї
Як звичайно, мов комета;
А як заздрів, що совітник,
Муж, усів вже до лябета,
Похилився понад крісло,
Шепнув в ушко... в тім-щось трісло!

Красна пані гнівна стала,
Запалилась мов сірничка:
«Ось вам, пане, за претенсю
Негодящу в лице пштичка»
А я кажу: ов до двіста,
Так я люблю! раз невіста!

Вже вечоріє.

Заходить сонце за ліс і гори,
Послідні лучі по небі сіє,
Ніч розкриває ті тьменні взори:
Вже вечоріє.

До мого сонця вноси́в я очи,
Оно тулило мою жалобу,
Вно проганяло темряву ночі,
Чорнійшу гробу.

І був я смирний і не бажав я
Крізь серця мого молоду силу
Як лишень того, щоби те сонце
Все ми світило.

Так в ранці сонце весняним було,
Вно теплом гріло серце тужливе,
Вно золотило мрії заранні,
Мрії красиві.

А до полудня студінь подула,
Жар мого сонця нагло склонився
І в чорні хмари, в заслони мраки
Нагло укрився,

Тож, що не верне світ мого сонця,
Я в резигнації — а серце мліє...
Топлюсь гадками в світі темряви,
Вже вечоріє...

К о л и с ь.

Колись була муза в мене,
Що ми серце наущала,
В нім дум теплих рай пещений
Розводити научала.

Колись була муза тиха,
Що ми серце, грудь сталила,
Мене з бурі, злоби, лиха
Шляхом певним виводила.

Колись була муза в мене,
Що я вчила світ кохати;
Вона навчила мене пісні
В тії стрічки враз складати.

Чаром душу наповала
І про славу шевеліла
І красками дуги, щастя
Пред очима ми деліла.

Весна була; нині осінь
В серце, в душу заглядає;
Не для мене світять зорі,
Вже моя пісня не займає.

Відьмо слави мов илюзія
Зникло; — в серцю лід лишився;
Пішли мрії у могилу,
Дійстність каже: »ти дурився«!

Посумніли тіі стрічки,
Що списав їх в серця взриві...
Моя муза відвернулась
Критик з неї кпив — при пиві.

Одного не жаль.

Може жаль ми тих давніших
Так щасливих снів;
Може жаль ми тих минувших
Теплих, ясних днів.
Може жаль ми тих сердечних
Сліз з молодших літ,
Може жаль ми, що веселий
Зник надії цвіт.

Може жаль ми, що погас вже
Луч тих ясних зір,
Що так дуже веселили
Дум далеких мір.
Може жаль ми, що минувся
Чувств колишних жар,
Може жаль ми, що звихнувся
Ідеалів чар.

Може жаль ми, що пустив я
Звуки тих пісень
В світ широкий не дізнавшись
Чи в щасливий день...
Лиш одного ой не жаль ми,
Що з давних вже літ
Полюбив я життя силу
Ближних, Бога, світ...

Відлітаючим бузькам.

В широкі простори буйними крилами
Взлетіли ви птахи покути;
Прийшла на вас хвиля вандрівки — туги:
Вже студінь від півночи чути.

Я дивлюсь горою, я оком веду
За вами в ті сині простори,
І просьбу сердечну до вас я там шлю,
Сповніт ю прибувши за море.

Скажіт там, що й тутка є дрібка весни,
Що й літа є трошка над нами;
Скажіт там, що й тутка є бистрі ріки
І луги зелені з яррами.

Скажіт там, що й тутка є зорі дрібні
І місяць і внада природи;
Скажіт, що і тутка є царство судьби
І жизнь є й жизненні пригоди.

Скажіт там, що й тутка численний є люд,
Що землю він чорну справляє;
Крізь працю і нужду і желізний труд
За хлібом в землиці шукає.

І те ви сердечні в чужині скажіт,
Що й тутка в далекій півночі
Не кожному доля іде у привіт,
Не всякій зна' ясність розкопи.

Лиш те ви у тайні закрийте глухій,
Що кожда ту видить зірниця,
Яка ту між тими, що в шовку їх стрій,
А тими »у свитах« ріжниця.

Що тутка і сонце й природа сама
Ізбраним інакше сіяє;
Що тутка — що стріха то пільма така,
Аж кров ся під серцем стинає.

Перегляд.

	Стр.
1. Молитва	1
2. Могила въ Тѣостянци	2
3. Думка рекрута	8
4. Помолилась	11
5. Ой знаю ж я	12
6. Рута	13
7. Ой коби то!	15
8. Слюбні ручники	17
9. Налякана	19
10. Як збудилось серце	21
11. В тихій вечер	22
12. Посестрам	23
13. Подвійна слава	25
14. Що би то було?	30
15. Скажи	32
16. В веснянну нічку	33
17. Безсонні ночі	34
18. Біля хреста	36
19. Слюб	38
20. Котик	42
21. Ах деж той цвіт?	45
22. Щож з того?	46
23. Рідному селу	47

— II —

	Стр.
24. Дивак	49
25. Зівяла	52
26. Реальна	55
27. Свята	56
28. На ізбранных зорях	57
29. О не забудь	58
30. Інакша мода	60
31. За пізно	63
32. Пастуша	67
33. Русинкам-дівчатам	69
34. Злуда	71
35. На губах	74
36. Бурливої ночі	76
37. Просьба	78
38. До зорей	80
39. Дарунок	81
40. В лязареті	83
41. Прогрішилась	86
42. Турбота	90
43. Чи винен я?	92
44. Хотілоб-ся жити	93
45. Упала	94
46. На святий вечер	95
47. Соловейко	98
48. Новий закон	100
49. Ясні очі	102
50. Нераний час	104
51. Вдовиченко	106
52. Дзвіночок	110
53. Як лучше	112
54. Співацка доля	114

— III —

	Стр.
55. Під осінь	116
56. Я рад-би	118
57. У ліску	120
58. Божа воля	122
59. Дни життя	124
60. Сміло в світ!	126
61. Я не бажаю	128
62. До долі	130
63. Над бродом	131
64. Думка	133
65. За хлібом	134
66. Минули хвилі	137
67. Трубка	138
68. Так я люблю	140
69. Вже вечоріє	142
70. Колись	144
71. Одного не жаль	146
72. Відлітаючим бузькам	147

Похибки друкарскі.

Сторона	вірш	надруковано	мае бути
1	7	нась	нас
1	11	процвитае	процвитае
22	2	старохо	старого
35	6	пріюту	пріюту
38	6	пріспілі	пріспілі
52	12	трасеся	трясеся
53	12	мого	того
57	5	ділять	ділять
58	11	хаче	наче
74	1	дівчононька	дівчинонька
91	10	білшае	большае
94	4	для	для
95	14	пріюту	пріюту
96	22	Роздвяні	різдвянні
100	10	честно	чесно
104	4	бѣе	бѣ
107	9	жорнята	жовнярата
128	10	веселій	веселий

Накладом Судислава Яреми.

